Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido satvaru ES informācijas sistēmu sadarbspējai (robežas un vīzas) un groza Padomes Lēmumu 2004/512/EK, Regulu (EK) Nr. 767/2008, Padomes Lēmumu 2008/633/IT, Regulu (ES) 2016/399 un Regulu (ES) 2017/2226"

(COM(2017) 793 final – 2017/0351 (COD)),

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido satvaru ES informācijas sistēmu sadarbspējai (policijas un tiesu iestāžu sadarbība, patvērums un migrācija)"

(COM(2017) 794 final – 2017/0352 (COD))

(2018/C 283/07)

Ziņotāja: **Laure BATUT**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 18.1.2018.
	Eiropas Parlaments, 28.2.2018.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	25.4.2018.
Pieņemts plenārsesijā	23.5.2018.
Plenārsesija Nr.	535
Balsojuma rezultāts	160/3/2
(par/pret/atturas)	

1. **Secinājumi un priekšlikumi**

1.1. EESK uzskata, ka Komisijas priekšlikums ar mērķi uzlabot ES robežu un vīzu informācijas sistēmu sadarbspēju, kā arī policijas un tiesu iestāžu sadarbību, patvērumu un migrāciju ir lietderīgs un pozitīvs.

1.2. EESK uzskata, ka šai sadarbspējai ir jābūt vienam no ES stratēģiskajiem mērķiem, lai ES arī turpmāk būtu atvērta un kalpotu par pamattiesību un mobilitātes garantu. ES un dalībvalstīm ir pienākums aizsargāt visu cilvēku dzīvību un drošību; pilnībā būtu jāievēro neizraidīšanas princips.

1.3. Uz sadarbspēju vērstie pasākumi būs daudz saprotamāki, ja tie:

— ES migrācijas stratēģijas ietvaros un atbilstoši varas dalīšanas principam nodrošinās brīvības un drošības līdzsvara nosacījumus,

— attiecīgajām personām nodrošinās viņu pamattiesības, jo īpaši personas datu un privātās dzīves aizsardzību, tiesības piekļūt saviem datiem, tos saprātīgā termiņā labot vai dzēst, izmantojot pieejamas procedūras,

— atkārtoti apstiprinās, tostarp visos īstenošanas dokumentos, prasību par datu aizsardzības principu iekļaušanu jau plānošanas posmā (integrēta privātuma aizsardzība),

— neradīs jaunus šķēršļus normālai pasažieru plūsmai un kravu pārvadājumiem.

1.4. Tiesībaizsardzības nolūkos EESK vēlas procedūras un garantijas,

— saistībā ar kurām būtu paredzēts piemērot visaizsargājošākos ES tiesību aktus (Vispārīgo datu aizsardzības regulu),

— kas ļautu paātrināt tās dalībvalsts noteikšanu, kas ir atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanu,

— kas garantētu attiecīgajām personām tiesības uz tiesvedību divās instancēs,

— kas garantētu nepilngadīgajiem, jo īpaši nepavadītiem nepilngadīgajiem, un neatkarīgi no tā, vai viņi uzturas nelikumīgi, tiek vajāti vai atrodas krimināvajāšanā, tiesības saņemt vīzu, tikt aizsargātiem un integrētiem un izmantot tiesības tikt aizmirstam īsākā laikposmā nekā pieaugušajiem.

1.5. EESK uzskata, ka informācijas sistēmu pašreizējais juridiskais pamats būtu jāstiprina un tajā būtu jāņem vērā datu vākšanas sistēmu spēja attīstīties. EESK aicina:

— uzlabot pašreizējo datubāzu un to sakaru kanālu drošību,

— *a priori* izvērtēt kontroles pastiprināšanas ietekmi uz risku pārvaldību,

— panākt, lai datu aizsardzības iestādes (Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājs, EDAU) pastāvīgi kontrolētu un vērtētu arhitektūru; prasa, lai atbildīgie katru gadu iesniegtu par lēmuma pieņemšanu atbildīgajām iestādēm un Komisijai pārskatus par sadarbspējas komponentu drošību, bet reizi divos gados – par pasākumu ietekmi uz pamattiesībām.

1.6. EESK uzskata, ka projekts ir jābalsta uz kompetentu personālu un iesaka:

— paredzēt stabilas mācību programmas attiecīgajām iestādēm un Eiropas Aģentūras lielapjoma IT sistēmu darbības pārvaldībai brīvības, drošības un tiesiskuma telpā (*eu-LISA*) darbiniekiem,

— paredzēt stingru kompetenču kontroli šīs aģentūras darbiniekiem un kandidātiem.

1.7. EESK pauž bažas par jaunās sistēmas finansēšanu. Lai novērstu budžeta novirzes un projektu īstenotu līdz 2029. gadam, ļoti svarīga ir plānošanas pārraudzība.

1.8. EESK iesaka par projekta virzību informēt pilsoņus līdz tā pabeigšanai, kā arī cilvēkiem sniegt pedagoģisku informāciju par kontroli, kurai viņi tiek pakļauti. Komiteja uzskata, ka ir jāparedz iespēja visu pārtraukt, ja sistēmas ļaunprātīgas darbības dēļ tiktu apdraudēta brīvība un pamattiesības.

2. **Ievads**

2.1. Ņemot vērā 2017. gada starptautisko kontekstu, kas ir uzskatāms par nestabilu gan ģeopolitiskajā aspektā, gan no dalībvalstu iekšējās drošības viedokļa, Padome ir vairākkārt lūgusi Komisiju nodrošināt iespēju izsekot personas, kuras tiek pieskaitītas pie "riska grupas" un kuras jau ir iekļautas kādā no sarakstiem vienā no dalībvalstīm. Šo personu identificēšana robežas šķērsošanas vietās, viņu ceļojumu un maršrutu apzināšana Eiropā varētu būt izšķiroši svarīga ES drošībai.

2.2. 2016. gada 6. jūlija rezolūcijā Eiropas Parlaments aicināja Eiropas Komisiju nodrošināt nepieciešamās garantijas datu aizsardzības jomā.

2.3. Izskatāmie dokumenti atbilst mērķim "Šengenas zonas saglabāšana un stiprināšana" ([1]). Savienība jau ir pieņēmusi vairākus noteikumus un izveidojusi digitālos informācijas pakalpojumus jomās, kas saistītas ar personu un preču kontroli robežas šķērsošanas vietās.

2.4. Atgādinājums

— **SIS: Šengenas Informācijas sistēma**, viens no visvecākajiem, pārskatītiem mehānismiem, kas pārvalda plašu brīdinājumu klāstu attiecībā uz personām un precēm,

([1]) COM(2017) 570 final

— ***Eurodac*: pirkstu nospiedumu salīdzināšanas sistēma**, ko izmanto patvēruma meklētāju un nelikumīgā situācijā esošu trešo valstu valstspiederīgo pirkstu nospiedumu salīdzināšanai uz robežas un dalībvalstīs un tās dalībvalsts noteikšanai, kas ir atbildīga par pieteikumu izskatīšanu (CESE 2016-02981, ziņotājs – *Moreno Díaz* ([2])),

— ***VIS*: vīzu informācijas sistēma** (Vīzu kodekss), ar ko pārvalda īstermiņa vīzas (CESE 2014-02932, ziņotāji – *Pezzini, Pariza Castaños* ([3])),

— ***EES*: ieceļošanas/izceļošanas sistēma (IIS)**, par kuru lēmums vēl nav pieņemts un ar kuru paredzēts elektroniski pārvaldīt pases datus un to trešās valsts valstspiederīgo ieceļošanas/izceļošanas datumus, kas apmeklē Šengenas zonu (CESE 2016-03098, SOC/544, ziņotājs – *Pîrvulescu* ([4])),

— ***ETIAS*: ES ceļošanas informācijas un atļauju sistēma**, par kuru lēmums vēl nav pieņemts un kurai vajadzētu būt plašai automatizētai sistēmai to trešo valstu valstspiederīgo datu glabāšanai un *ex ante* pārbaudīšanai, kuriem ir tiesības Šengenas zonā pārvietoties bez vīzas (CESE 2016-06889, SOC/556, ziņotājs – *Simons* ([5])),

— ***ECRIS-TCN*: Eiropas sistēma informācijas apmaiņai par trešo valstu valstspiederīgo sodāmību**, ko pašlaik piedāvā Komisija, ir digitāla sistēma informācijas apmaiņai par valstu tiesās jau pieņemtajiem tiesas nolēmumiem.

2.5. Varētu vilkt paralēles starp pašreizējiem kādas kompetentās iestādes līdzekļiem un viedtālruni ar dažādām lietojumprogrammām, kuras ir nodalītas un katra sniedz "savu" informāciju.

2.6. Šīs sistēmas, izņemot SIS, ir orientētas uz **trešo valstu valstspiederīgo pārvaldību**. Sešas pašreizējās sistēmas ir savstarpēji papildinošas un decentralizētas. Kopējo meklētās informācijas apjomu veido dažādas atbildes, kuras izmeklēšanas dienesti iegūst no dažādām datubāzēm atkarībā no to piekļuves tiesībām.

2.7. Komisija ir izvēlējusies sniegt atbildi uz šādu jautājumu:

— ar kādu metodi, nemainot jau izveidotās struktūras un saglabājot to komplementaritāti, izveidot vienlaicīgu visu datu bāžu savienojumu, lai punktā, caur kuru notiek ieceļošana Eiropas teritorijā, un ar vienu vaicājumu sistēmā visa informācija, kas jau savākta pašreizējās datubāzēs, konverģētu uz pilnvaroto uzraudzības iestādi, kurai ir tiesības veikt vaicājumu, un vienlaikus tiktu ievēroti noteikumi par datu aizsardzību un pamattiesības.

2.8. Eiropas Komisija izskatāmajos priekšlikumos:

2.8.1. vēlas paredzēt papildu iespējas, kas nodrošinātu piekļuvi Eiropola un Interpola datubāzēm, kas jau sadarbojas ar Eiropas uzraudzības iestādēm;

2.8.2. vēlas "sinhronizēt" informācijas meklēšanu, lai samazinātu atbildes gaidīšanas ilgumu migrantu lietu gadījumā un vajadzības gadījumā paātrinātu drošības reakciju. Šajā nolūkā tā ierosina izveidot jaunas vienības, kas datubāzēm dotu iespēju darboties ciešā sasaistē.

2.9. **Komisijas mērķi ir šādi: maksimāli novērst atsevišķu sistēmu nepilnības; uzlabot** Šengenas zonas ārējo robežu pārvaldību; sekmēt ES iekšējo drošību; pārvaldīt identitātes viltošanu, risināt vairāku identitāšu gadījumus; atrast aizdomās turamos vai jau notiesātos indivīdus un pārbadīt viņu identitāti Šengenas zonā.

2.10. Atgriežoties pie salīdzinājuma ar viedtālruni, varētu teikt, ka pilnvarotās iestādes rīcībā ir daudz lietojumprogrammu, bet tā var arī, izmantojot savus piekļuves kodus, tās pašas meklēšanas ietvaros vienlaikus iegūt datus, kas savākti visos tās rīcībā esošajos informācijas nesējos (personālajos datoros, klēpjdatoros, tālruņos, planšetdatoros, piezīmjdatoros utt.).

([2]) OV C 34, 2.2.2017., 144. lpp.
([3]) OV C 458, 19.12.2014., 36. lpp.
([4]) OV C 487, 28.12.2016., 66. lpp.
([5]) OV C 246, 28.7.2017., 28. lpp.

3. **Sistēmas darbība**

3.1. Komisija ir rīkojusi apspriedes un sasaukusi Augsta līmeņa ekspertu grupu ([6]) informācijas sistēmu un sadarbspējas jautājumos; šos ekspertus ir iecēlušas dalībvalstis, Šengenas grupas valstis, Eiropas aģentūras, piemēram, *eu-LISA2* ([7]) un *FRA* ([8]), Migrācijas un iekšlietu ģenerāldirektorātam (HOME ĢD) šo procesu koordinējot.

Metode: savienojamība vai sadarbspēja?

3.1.1. Informācijas sistēmu savstarpēja **savienojamība** ir iespēja tās savstarpēji sasaistīt tā, lai datus no vienas sistēmas varētu automātiski atrast ar citas sistēmas palīdzību.

3.1.2. **Sadarbspēja** ([9]) ir dažādu sistēmu spēja paziņot datus un apmainīties ar tiem, kā arī izmantot apmaiņas ceļā iegūto informāciju, ievērojot sistēmu piekļuves pilnvaras.

3.2. *Sadarbspējas izvēle*

3.2.1. Komisija uzskata, ka sadarbspējas dēļ netiktu izjaukts pašreizējo struktūru darbs un pilnvaras un ka dati paliktu stingri norobežoti. Lai gan apmaiņas iespējas tiktu pastiprinātas, palielinātos sistēmu un datu drošība un tie noteikti nebūtu pieejami caur internetu. Dokumenti, par kuriem jāsniedz atzinums, ir ļoti līdzīgi, taču:

— dokuments COM(2017) 793 attiecas uz informācijas sistēmu sadarbspēju attiecībā uz robežām un vīzām,

— un dokuments COM(2017) 794 – uz policijas un tiesu iestāžu sadarbību, patvērumu un migrāciju.

3.3. *Jaunie rīki*

3.3.1. Lai darbība varētu norisināties sadarbspējas apstākļos, jauna arhitektūra, kas sastāv no četriem jauniem rīkiem, papildinās visas sešas bāzes. Tā mērķis darbības ātrums: vaicājums sistēmā tiek ievadīts tikai vienreiz un tiek nodrošināts, ka pieprasītājs vienmēr ir pilnvarotā persona.

3.4. *Eiropas meklēšanas portāls (ESP)*

3.4.1. Pilnvarotai uzraudzības iestādei (galalietotājam) vajadzētu būt vienotai piekļuvei visai sistēmai kopumā. Lai veiktu vajadzīgo datu meklēšanu vairākās bāzēs vienlaicīgi, ir paredzēts, ka sešu meklējumu vietā tā veiks tikai vienu (policija, muita utt.), taču nekādi dati netiks glabāti. Ja dati ir, sistēma tos atradīs. Pastāvot aizdomām par noziegumu vai teroristisku darbību, pirmā atbilsme varēs būt kontrolējamai personai neitrāla" ("*no-hit*"), taču, ja tādās datubāzēs kā *SIS*, *EES*, *ETIAS*, tiks atrasta atbilstība datiem ("*hit*"), tad varētu tikt veikta plašāka izpēte un izmeklēšana.

3.5. *Kopējā kopējā biometrisko datu salīdzināšanas sistēma (BMS)*

3.5.1. Šī kopējā atbilsmju meklēšanas platforma ļaus vienlaicīgi meklēt un salīdzināt matematizētos, biometriskos datus, pirkstu nospiedumus un identitātes fotogrāfijas, izmantojot dažādas datubāzes, piemēram, *SIS*, *Eurodac*, *VIS*, ***EES*** ([10]), ***ECRIS*** taču ne ***ETIAS***; tādēļ šiem datiem vajadzēs būt saderīgiem.

3.5.2. Matematizētie dati netiks glabāti to sākotnējā veidā.

3.6. *Kopējs personu identitātes repozitorijs (CIR)*

3.6.1. Kopējā personu identitātes repozitorijā būs apkopoti dati par kontrolēto personu no trešām valstīm biogrāfisko un biometrisko identitāti, neatkarīgi no tā, vai kontrole notikusi uz robežas vai (Šengenas zonas) dalībvalstīs. Informācijas trāpījumu karodziņš dažādās datubāzēs paātrinās meklēšanu. Ar aģentūras *eu-LISA* atbildību un izmantojot tās drošības līdzekļus, šie dati tiks saglabāti tā, lai neviena persona nevarētu piekļūt vairāk kā vienai burtciparu rindai vienlaikus. *CIR*, kas izstrādāts, pamatojoties uz *EES* un *ETIAS*, nevajadzētu radīt datu dublēšanos. Repozitoriju varēs arī izmantot civilajā meklēšanā.

([6]) HOME ĢD, B/3. nodaļa; Komisijas 2016. gada 17. jūnija Lēmums C/2016/3780; http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?Lang=LVhttp://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?Lang=LV

([7]) Eiropas Aģentūra lielapjoma IT sistēmu darbības pārvaldībai brīvības, drošības un tiesiskuma telpā

([8]) *FRA*: Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra.

([9]) Komisijas paziņojums COM(2016) 205 final "Spēcīgākas un viedākas robežu un drošības informācijas sistēmas".

([10]) Treknrakstā saīsinājumi iezīmēti, lai atgādinātu, ka dokumenti, kas attiecas uz šīm struktūrām, vēl nav pieņemti.

3.7. *Vairāku identitāšu detektors (MID)*

3.7.1. Šā detektora uzdevums būs pārbaudīt labticīgu personu patieso identitāti un apkarot identitātes viltošanu, veicot meklēšanu visās datubāzēs vienlaicīgi. Neviena administrācija šādu instrumentu vēl nav izmantojusi, un ar tā palīdzību vajadzētu rasties iespējai novērst identitātes zādzības.

3.8. *Aģentūras eu-LISA loma* ([11])

3.8.1. 2011. gadā izveidotās aģentūras uzdevums ir sekmēt ES politiku tādās jomās kā tiesiskums, drošība un brīvība. Tā atrodas Tallinā (Igaunijā) un jau nodrošina informācijas apmaiņu starp dažādām dalībvalstu tiesībaizsardzības iestādēm un lielapjoma IT sistēmu darbības nepārtrauktību, kā arī personu brīvu pārvietošanos Šengenas zonā.

3.8.2. Aģentūra strādā pie projekta "Viedrobežas" (*Smart Borders*), un jaunajā datu apmaiņas arhitektūrā tā saistībā ar personām glabās informāciju, kas attiecas, piemēram, uz iestādēm, izmeklēšanu un izmeklētājiem. Aģentūra pārbaudīs pieprasījumu iesniedzēju pilnvaras un uzraudzīs datu drošību, tostarp "incidenta" gadījumā (44. pants, priekšlikumi (2017) 793 un 794).

3.8.3. **Vienotā ziņojuma formāta** (*Universal Message Format, UMF*), kas vēl jāizveido, izmantošanai būtu jāatvieglo darbs ar jaunajām sistēmām, kuras būs obligātas un noteiks saskaņu izveidi dalībvalstīs, kurās to vēl nav, un pagaidu tulkošanas sistēmu no vienas valodas citā.

3.9. *Personas datu aizsardzība (hartas 8. un 7. pants):*

3.9.1. Regulas priekšlikumā ir atzīta drošības negadījumu iespēja. Dalībvalstīm un to datu sistēmām ir pirmajām jāievēro datu aizsardzības principi, kas noteikti dokumentos, Līgumā, Pamattiesību hartā un Vispārīgajā datu aizsardzības regulā ([12]), kas stāsies spēkā 2018. gada 25. maijā.

4. **Debates**

4.1. *Sadarbspējas pievienotā vērtība demokrātijas apstākļos*

4.1.1. Savienībai ir nepieciešams regulējums un izmeklēšanas līdzekļi, kas aizsargātu pret noziedzību. Informācijas sistēmu sadarbspēja paver iespēju nodrošināt tiesību prioritāti un cilvēktiesību aizsardzību.

4.1.2. *EES* un *ETIAS* kopā ar *BMS* un *CIR* ļaus kontrolēt aizdomās turamās personas, kā arī saglabāt viņu datus. Tomēr tiesībaizsardzības iestāžu iespēja, izmantojot *BMS*, piekļūt "tādām informācijas sistēmām ES līmenī, kuras nav tiesībaizsardzības iestāžu informācijas sistēmas" (17. pants par *CIR*, priekšlikumi COM(2017) 794 un COM(2017) 793) neatbilst mērķiem, kas ir izskatāmo priekšlikumu pamatā. Tāpēc Komiteja (LESD 300. panta 4. punkts) uzskata par savu pienākumu atgādināt par proporcionalitātes principu un prasa Komisijai izvairīties no jebkādas "Lielā brāļa" ([13]) shēmas un neradīt šķēršļus Eiropas iedzīvotāju pārvietošanās brīvībai (LES 3. pants).

4.1.3. Modelis, kas piedāvāts to personas datu vākšanai un izmantošanai, kuri iegūti uz robežas un Savienības teritorijā pārvietošanās un dokumentu kontroļu laikā, tiek prezentēts kā drošs un pieejams vienīgi pilnvarotām personām drošības un pārvaldības nolūkā, un tas nodrošinās raitākas procedūras.

4.1.4. Komiteja pauž šaubas par šo drošumu: nepilnības paliks, jo pasākums, kas pakāpeniski jāīsteno 9 gadu laikā, balstās uz "pamatiem", kuri vēl neeksistē, piemēram, uz datubāzes *EES* (IIS) vai *ETIAS*, vai valsts saskarnēm. Tehnoloģiskais konteksts pastāvīgi attīstās, projekts noteikti ir balstīts uz tehnikas līmeni un tajā nav paredzēti budžeta līdzekļi, ar ko pārvaldīt novecošanu, kas varētu rasties dažās digitālajās nozarēs.

([11]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1077/2011 (2011. gada 25. oktobris), ar ko izveido Eiropas Aģentūru lielapjoma IT sistēmu darbības pārvaldībai brīvības, drošības un tiesiskuma telpā (OV L 286, 1.11.2011., 1. lpp.).

([12]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula). EESK atzinumi: OV C 229, 31.7.2012., 90. lpp. un OV C 345, 13.10.2017., 138. lpp.

([13]) Sk. Džordžs Orvels, "1984".

4.1.5. Turklāt tā saucamo mākslīgā intelekta (MI) algoritmu izmantošanas straujo attīstību projektā varētu uzskatīt gan par sistēmu kontroles instrumentu, gan par drošības atslēgu, ko uzticēt lēmumu pieņemšanas iestādēm arhitektūras demokrātiskas izmantošanas nodrošināšanai.

4.1.6. Priekšlikumā paredzēts izveidot sistēmu labticīgiem dalībniekiem, kuri ievēro likumus. Fakts, ka pie vadības ir cilvēki, vieš cerību, taču viņi var kļūt arī par ķēdes vājo posmu. Komiteja ierosina pievienot pantu, kurā būtu paredzēti "diferenciālslēdži" politiskās vai "pārvaldības" krīzes gadījumiem, jo jebkura problēma vienā datubāzē varētu apdraudēt visu struktūru ([14]). Vienotā ziņojuma formāta vispārēja ieviešana varētu radīt apstākļus starptautiskai izmantošanai, kas būtu ļoti pozitīva, taču riskanta no datu aizsardzības viedokļa. Pilnvarotajām iestādēm būs jāuzņemas liela atbildība. Izskatāmajos dokumentos šie aspekti nav skatīti.

4.2. *Pamattiesību aizsardzība*

4.2.1. Pamattiesības ir absolūtas; tās var ierobežot tikai tad, ja ierobežojumi ir nepieciešami un patiešām atbilst vispārējas nozīmes mērķiem, ko atzinusi Savienība, un tikai tad, ja pamattiesību būtība tiek ievērota (Pamattiesību hartas 8. pants un 52. panta 1. punkts). Komiteja vēlas noskaidrot, kā var novērtēt kontroles pasākumu samērību to migrantu gadījumā, kas bēg no vajāšanas un meklē patvērumu Savienībā? (COM(2017) 794 final – Paskaidrojuma raksts – Pamattiesības). Aizdomās turēto personu meklēšana ar mērķi novērst noziedzīgas darbības, īpaši terorismu, **nedrīkst tuvināt mūsu demokrātijas vēl neizdarīta nozieguma konceptam**; jāsaglabājas atšķirībai starp "darbībām", kas traucē sabiedrisko kārtību, un "viedokļiem".

4.2.2. Hartā minēto tiesību ievērošanā attiecībā uz katru personu ir jānodrošina līdzsvars starp drošību un brīvību, bez kuras demokrātija iet bojā. Komiteja uzskata, ka līdzsvars ir izšķiroši svarīgs un tam vajadzētu būt pastāvīgam mērķim visām iestādēm, tostarp uzraudzības iestādēm gan valstu, gan ES līmenī.

4.2.3. Informācija par meklēšanā iesaistīto iestāžu virkni un ar to saistītie metadati tiks saglabāti sistēmā. Ir jāievēro arī šo pilnvaroto iestāžu pamattiesības attiecībā uz ģenerētajiem datiem, jo īpaši saistībā ar to drošību un privātumu, ja notiek ļaunprātīga ielaušanās struktūrā un laika posmā starp datu ievadi un to dzēšanu tie tiek ļaunprātīgi izmantoti.

4.3. *Datu aizsardzība*

4.3.1. Priekšlikumos ir atzīts personas datu aizsardzības princips, kas paredz integrētu datu aizsardzību un datu aizsardzību pēc noklusējuma, lai gan priekšlikumu paskaidrojuma rakstā ir norādīts, ka saskaņā ar ES Tiesas viedokli tā nav absolūta prerogatīva. Komiteja atzīst priekšrocības, kādas piemīt drošību garantējošiem preventīviem pasākumiem, kā arī viltus identitātes apkarošanas un patvēruma tiesību nodrošināšanas pasākumiem. Taču Komiteja vēlas uzsvērt datu matematizācijas un anonimizācijas trūkumus: attiecīgajām personām viņu dati var būt vēlāk vajadzīgi.

4.3.2. Komiteja arī uzsver, ka saglabāto datu (biometrisko un bioloģisko) veidi īpaši interesē dažus uzņēmumus un noziedzīgās aprindas. Kiberdrošība ir tikpat svarīga kā fiziskā drošība, taču tā ir maz pieminēta priekšlikumos. Saglabātie dati tiks glabāti vienā fiziskā vietā, taču pat ja šī vieta tiktu īpaši aizsargāta, tā var tikt pakļauta briesmām.

4.3.3. Attiecībā uz datu aizsardzību un tiesībām uz datu dzēšanu ("tiesībām tikt aizmirstam") EESK atgādina, ka ES iestādēm un struktūrām ir jāievēro Regula (EK) Nr. 45/2001, kas nodrošina zemāku aizsardzības līmeni nekā 2016. gada Vispārīgā datu aizsardzības regula ([15]), kas stāsies spēkā 2018. gada maijā, un dalībvalstīm ir jāievēro abas minētās regulas. Komiteja uzsver šo tiesību īstenošanas sarežģītību un pauž bažas, vai ceļotāji, migranti un patvēruma meklētāji spēs panākt to ievērošanu:

1) personas datu aizsardzība ir jāattiecina uz visām esošajām valstu un ES datubāzēm, lai tiktu aizsargāts kopums;

2) aizsardzība ir svarīga, lai iedzīvotāji varētu pieņemt šo plašo un visur klātesošo uzraudzības tīklu.

4.3.4. Pilnvaroto iestāžu savākto datu uzglabāšanas ilgums priekšlikumos nav skaidri noteikts. Dokumentos ir runa par procedūru, ar ko īsteno datu labošanu un/vai dzēšanu un kurā ir iesaistīta pieprasītāja dalībvalsts un atbildīgā dalībvalsts, taču nav noteikti datu uzglabāšanas termiņi (priekšlikumu 47. pants). Komiteja iesaka noteikt šo termiņu, kas turklāt būtu īsāks nepilngadīgajiem (Harta, 24. punkts), izņemot terorisma gadījumus, lai tādējādi šīm personām būtu iespējas integrēties.

([14]) EDAU, pielikums, augsta līmeņa ekspertu grupas galīgais ziņojums, 2017. gada maijs.
([15]) Vispārīgā datu aizsardzības regula (Regula (ES) 2016/679).

4.4. *Pārvaldība un pārskatatbildība*

4.4.1. Uz starptautiskajām datubāzēm neattiecas tādi paši noteikumi kā uz Eiropas datorizētām sistēmām. Vienota piekļuves formāta, kas varētu pakāpeniski kļūt starptautisks, ieviešana būs tikai tehnisks elements, kas nesaskaņos noteikumus, pat ja Interpolam noteikti ir jāievēro ANO pakta 17. pants ([16]). Turklāt pilnvarojumi paliks dalībvalstu kompetencē. EESK uzskata, ka šis jautājums priekšlikumos ir jāizskata.

4.4.2. Tikai viens vaicājums, un simbiozē esošās Eiropas datubāzes sniegs savu spriedumu. EESK uzsver, ka radītā birokrātija būs vairāk nekā samērīga ar iegūto ātrumu. Komisija nodrošinās pārvaldību kopā ar dalībvalstīm kontroles procedūras ietvaros. Centrālais elements būs aģentūra *eu-LISA*, kas galvenokārt būs atbildīga par procedūru ieviešanu informācijas apkopošanai par to, kā darbojas sadarbspēja; aģentūra saņems informāciju no dalībvalstīm un Eiropola un reizi četros gados iesniegs Padomei, Parlamentam un Komisijai tehniskā novērtējuma ziņojumu, bet gadu pēc šī ziņojuma Komisija sagatavos vispārēju ziņojumu (priekšlikumu 68. pants). Pēc Komitejas domām, šie intervāli ir pārāk gari. Novērtējums par sadarbspējas komponentu drošību (68. panta 5. punkta (d) apakšpunkts) būtu jāveic vismaz reizi gadā, bet novērtējums par ietekmi uz pamattiesībām – vismaz ik pēc diviem gadiem (68. panta 5. punkta (b) apakšpunkts).

4.4.3. Komiteja ir sarūgtināta, ka tik būtiskus jautājumus kā tos, kas izskatīti priekšlikumos, pārvaldīs ES aģentūras, kuru darbā pieņemšanas principi un darbība ir neskaidra daudziem iedzīvotājiem. Komiteja uzskata, ka ir jāsalīdzina paraugprakse un jākonsultējas ar visām neatkarīgajām datu izmantošanas uzraudzības iestādēm (Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāju, EDAU), kā arī citam aģentūrām, piemēram, *FRA* un *ENISA*.

4.4.4. Šo jauno struktūru un procedūru ieviešana tiks veikta ar Komisijas deleģētajiem aktiem un īstenošanas aktiem. Komiteja vēlētos, lai mērķis ievērot pamattiesības un aizsargāt personas datus vienmēr tiktu ierakstīts visos šajos aktos, lai uzlabotu personu uzņemšanu uz robežām. EESK iesaka informēt Eiropas pilsoņus par posmiem līdz projekta pabeigšanai, kā arī cilvēkiem sniegt pedagoģisku informāciju par kontroli, kurai viņi tiek pakļauti.

5. **Apmācība, kas nepieciešama uzraudzības iestādēm visā Savienībā**

5.1. Komiteja uzskata: pretēji tam, ko apgalvo Komisija savā ietekmes novērtējuma kopsavilkumā (C), sākotnējā posmā (pēc 2021. gada) būs vajadzīgi daudzi apmācību kursi. Runa ir par 76 miljoniem euro gadā. Pāreja uz jaunām procedūrām vienmēr nozīmē modernizāciju. Tas attiecas uz visām ES robežām un valstu sistēmām. Dažās dalībvalstīs joprojām nav saderīgu sistēmu, un tām būs jāpieliek ievērojamas pūles un jāizveido saskarnes, kas tām ļautu piedalīties. Lai nodrošinātu sadarbspēju, būs jāizlīdzina atšķirības starp dalībvalstīm.

5.2. Izšķiroši svarīga būs apmācība par augstas kvalitātes datu izmantošanu un vienotu ziņojuma formātu. Komiteja ierosina sadarbībā ar *CEPOL* ([17]), *Frontex*, Eiropolu u. c. organizēt kopīgu apmācību centru pilnvarotajām iestādēm, tostarp *eu-LISA*, kuras locekļu prasmes būtu rūpīgi jāpārbauda.

5.3. Tāda rīka kā MID nav nekur citur. Ja viss noritēs sekmīgi, tas būs spēcīgs. Jaunā arhitektūra prasīs visaugstāko iespējamo datu kvalitāti. Lai projektā iecerētie rezultāti tiktu īstenoti, visām dalībvalstīm jāpiedalās vienādā līmenī, jo pretējā gadījumā nepilnības būs vēl lielākas nekā iepriekš. Šādā gadījumā tiesības uz patvērumu un tiesības uz piekļuvi starptautiskajai aizsardzībai būs apdraudētas (Harta, 18.ºun 19. pants).

6. **Finansējums**

6.1. Ierosinātās arhitektūras kopums balstās uz dažiem pieņēmumiem: lēmējiestādes pieņems *EES* (IIS), *ETIAS*, *UMF* sistēmas, *MID* darbosies netraucēti un *CIR* būs drošs. Vai abām struktūrām, EDAU un aģentūrai *eu-LISA*, un varbūt arī aģentūrai *ENISA*, būs pietiekami cilvēkresursi un finanšu resursi? Komisija ierosina ES un dalībvalstu līdzfinansējumu. Komiteja norāda, ka Eiropas pusgada pārvaldība joprojām tiek īstenota ar stingras fiskālās politikas budžetu un ka pašreizējo datubāzu (*SIS*, *VIS*, *Prüm*, *EES* (IIS)) izmantošana ir vēl jāoptimizē, ievērojot juridiskās prasības (ekspertu grupas ziņojums).

([16]) ANO Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām: "17. pants: 1. Nedrīkst patvarīgi vai nelikumīgi iejaukties kāda privātajā vai ģimenes dzīvē, patvarīgi vai nelikumīgi apdraudēt viņa dzīvokļa neaizskaramību vai viņa korespondences noslēpumu vai nelikumīgi apdraudēt viņa godu un reputāciju. 2. Katram ir tiesības uz likuma aizsardzību pret šādu iejaukšanos vai šādiem apdraudējumiem."

([17]) CEPOL, Eiropas Savienības Tiesībaizsardzības apmācības aģentūra (Budapešta, Ungārija).

6.2. EESK raizējas par *Brexit* ietekmi uz budžetu, lai gan Apvienotā Karaliste nav Šengenas sistēmā, un plašākā nozīmē – par sadarbspējas pārvaldības turpmāko sarežģītību Eiropas valstīs, kuras nav iesaistītas *SIS*, bet ir iesaistītas citās sistēmās, piemēram, *Eurodac*.

6.3. Paredzēts izmantot finansiāla atbalsta instrumentu ārējām robežām un vīzām. Tā darbības sākums ir plānots 2023. gadā. Komiteja pauž šaubas par to, vai 5 gadu laikā varēs samazināt atšķirības Eiropā un radīt panākumu priekšnosacījumus. Paredzētais budžets 9 gadiem (2019.–2027. gadam) ir 424,7 miljoni euro – tas būs jāmaksā Eiropas Savienībai (finansiāla atbalsta instruments ārējām robežām un vīzām) un dalībvalstīm. Dalībvalstīm ir jānodrošina pašreizējo sistēmu pienācīga spēja darboties ar jauno IT arhitektūru. Komiteja uzskata, ka, atjaunojoties izaugsmei, būs vieglāk īstenot šos ieguldījumus.

Briselē, 2018. gada 23. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER